



Едгар Алън По
Черният котарак

Не се и надявам, че някой би повярвал на тази най-чудовищна и едновременно най-обикновена история, която възнамерявам да разкажа. Само луд би могъл да разчита на това, тъй като дори аз не съм склонен да си повярвам. Но утре няма да съм между живите, затова днес трябва да изповядам душата си с покаяние. Единственото ми намерение е ясно, стегнато, без хитрувания да разкажа за някои чисто семейни събития. Точно тези събития ме изведоха от равновесие и ме погубиха. И въпреки това няма да търся обяснението им. На мнозина те може да се сторят върволица от безобидни фантасмагории.

От детска възраст се отличавам с кротост и послушание. Крехкостта на моята душа се проявяваше толкова открито, че дори дразнеше връстниците ми. Особено обичах разните зверчета и родителите ми не ми забраняваха да отглеждам домашни животни. С тях прекарвах всяка минута и бях неизмеримо блажен, когато можех да ги нахраня и погала. С годините тази моя особеност се засили и на младини малко неща ми доставяха по-голямо удоволствие. Който е бил привързан към верно и умно куче, знае с каква гореща благодарност се отплаща то.

Ожених се рано и за щастие, открих в съпругата си сходни слабости. Като виждаше моята привързаност към домашните животни, тя не изпускаше възможност да ме зарадва. Имахме птици, златни рибки, расово куче, зайци, маймуна и котарак.

Котаракът, невероятно едър, красив и напълно черен, без едно петънце, беше изключително интелигентен. Щом станеше дума за неговия ум, жена ми, вътрешно не съвсем чужда на суеверията, често намекваше за старинното поверие, че черните котки са вампири. Разбира се, намеците не бяха съвсем сериозни и привеждам тази подробност, просто защото сега е времето да я спомена.

Плутон, така се казваше котаракът, беше мой любимец и често играех с него. Хранех го само аз, затова винаги вървеше по петите ми. Дори се изхитряваше да се измъква на улицата и ми струваше доста усилия да го отуча от това.

Приятелството ни продължи няколко години и за това време моят характер – под влияние на Дяволската съблазън – рязко се промени в отрицателна посока (срамувам се да го призная). С всеки изминат ден ставах все по-мрачен, раздразнителен, безразличен към околните. Позволявах си да нагрубявам жена си, дори да ѝ вдигам ръка. Моите питомци, естествено, също усещаха тази промяна. Не само престанах да им обръщам внимание, но започнах да се държа с тях отвратително. Към Плутон обаче запазих своята грижовност и не си позволявах да го обиждам,

както постъпвах със зайците, с маймуната и дори с кучето. Но болестта ми се развиваше – няма нищо по-ужасно от пристрастяването към алкохола! – и накрая даже Плутон, който с годините ставаше капризен, започна да се дразни от моя отвратителен характер.

Веднъж се върнах солидно пийнал в една от любимите ми кръчми и тогава ми се стори, че котката ме отбягва. Хванах я. Подплашена от моята грубост, тя ме ухапа – не много силно, но все пак до кръв. Не успях да се овладеея. Душата сякаш напусна тялото ми и злобата, по-свирепа от дяволска и здраво подгрята от джина, мигом облада цялото ми съществуване. Извадих от джоба на жилетката си съгваемо ножче, разтворих го и без никаква милост извадих окоето му. Почервениям, горя, треперя, когато описвам това мое злодейство.

Сутринта, когато разсъдъкът ми се върна след нощния запой, сторената гадост предизвика у мен разкаяние, примесено със страх; но беше само смъртно и колебливо усещане, което не остави дълбока следа в душата ми. Отново започнах да пия до забрава и бързо удавих във вино спомена за случката.

Междувременно раната на котарака постепенно зарастваше. Вярно, липсващото око беше ужасяваща гледка, но болката видимо утихваше. Сърцето ми не беше се ожесточило до крайност и горчиво съжالياх, че съществуването, някога толкова привързано към мен, сега не криеше своята омраза. Бавно обаче това се превръщаше в злоба. И тогава, като завършек на окончателното ми падение, в мен се пробуди духът на противоречието. Философите не му обръщат внимание. Но аз съм дълбоко убеден, че духът на противоречието спада към извечните подбуди на човешкото сърце, към същностните, към първичните способности или усещания, които определят самата природа на Човека. Кому не се е случвало стотици пъти да извършва някаква гадна или безмислена постъпка само защото не бива да я извършва? И нима, въпреки здравия разум, не изпитваме постоянно изкушение да нарушим Закона само защото това е забранено? Та ето, този дух на противоречието ме подбуди да стигна до края на своето падение. Тази недостижима склонност на душата към самоизтезание, към насилие над своята собствена природа, склонността да твориш зло заради самото зло ме подбуди да доведе докрай тормоза си над безсловесната твар. Една сутрин съвсем хладнокръвно надянах примка на шията на котарака и го увесих на един клон – увесих го, макар очите ми да бяха всълзени и сърцето ми да се разкъсваше от разкаяния; увесих го – защото някога ме обичаше и защото бях убеден, че постъпвам несправедливо; увесих го – защото знаех, че

извършвам грях, пагубен грях, който обрича безсмъртната ми душа на толкова страшно проклятие, че ще се окаже низвергната за вечни времена в онези гълбини, докдето не се простира дори милосърдието на Всеблагия и Всеопрощавач Бог.

В нощта след това мое злодеяние ме събуди вик „Пожар!“. Горяха постелките на леглото ми. Целият дом бе обгърнат от пламъци. Жена ми, слугата и аз едва не изгоряхме живи. Бях напълно разорен. Огънят погълна цялото ми имущество и оттогава отчаянието стана моя съдба.

Аз съм достатъчно разумен, че да търся причини и следствия, да свързвам нещастieto с моята безмилостна постъпка. Искам само да проследя цялата верига от събития и да не пропусна нито едно, дори съмнително звено от нея. В деня след пожара отидох сред пепелищата. Всички стени бяха рухнали, без една. Оцеляла бе една тънка вътрешна стена, до която се докосваше таблата на моето легло. Мазилката бе издържала и си го обясних с това, че стената бе освежавана наскоро. Наоколо се бе събрала огромна тълпа и всички жадно се взираха в едно и също място. Възклицания като „Странно!“, „Направо поразително!“ събудиха любопитството ми. Приближих и видях върху бялата повърхност нещо като барелеф на огромна котка. Точността на изображението бе направо смайваща. На шията си котката имаше примка.

В началото този призрак – не мога да употребя друга дума – възбуди у мен ужас и недоумение. Но като поразмислих, се успокоих. Спомних си, че увесих котката в градината зад къщата. По време на суматохата около пожара вероятно някой бе отрязал връвта и бе метнал котарака през прозореца – за да ме събуди. Когато стените са рухнали, развалините са притиснали жертвата на моята жестокост и от горещината на пламъка и лютивите изпарения върху стената се бе запечатала рисунката, която всички видяхме.

Макар да успокоих ако не съвестта, то поне разума си, поразителната гледка остави дълбока следа в мен. Дълги месеци призракът на котарака ме преследваше неотстъпно и тогава в душата ми се върна смътното чувство, приличащо (само външно) на разкаяние. Дори започнах като че ли да съжалявам и търсех по кръчмите, от които вече почти не излизах, някое животно, което да прилича на моя любимец.

Веднъж, както бях потънал в полубитието на някаква гнусна пивница, вниманието ми бе привлечено от нещо черно върху една от големите бъчви с джин или ром. Няколко минути не сведох очи, недоумявайки как допреди това не бях обърнал внимание на тази странност. Приближих се и я докоснах – беше черен котарак, едър точно колкото Плутон и

приличаш на него като две капки вода. С една-единствена разлика: в козината си Плутон нямаше нито един бял косъм, този имаше белезникава бяла ивица върху гърдите си.

Когато го докоснах, измърка, видимо доволен от моето внимание. Търсех точно такъв котарак. Предложих да го купя, но кръчмарят отказа да ми вземе пари – не знаел откъде се появило това животно, не го бил виждал преди това...

През целия ден галих котарака, а когато реших да се прибирам, той явно пожела да тръгне с мен. Бързо опозна къщата и стана любимец и на жена ми.

Но скоро аз самият започнах да изпитвам растяща неприязън към този котарак. Не го очаквах, не разбирах как и защо се случи, но неговата видима любов предизвикваше у мен само досада и отвращение. Постепенно тези чувства прераснаха в злобна омраза. Избягвах го и само смътният срам и спомен за прежното ми злодеяние ме удържаха да го повтора. Минаваха седмици, нито веднъж не го докоснах с пръст, но бавно, много бавно ме обладаваше онова старо и необяснимо омерзение...

Намразих този котарак тъкмо защото, както се разбра още първата вечер, беше едноок. Но с това стана още по-мил на жена ми, която, както вече споменах, беше запазила в душата си онази мекота, която ражда неизчерпаемо прости и чисти удоволствия.

Но колкото повече нарастваше моята недоброжелателност, толкова повече котаракът се привързваше към мен. Ходеше по петите ми с досадно упорство; щом седна, мигом скачаше върху коленете ми и започваше да ме дарява със своите отвратителни ласки. Изправя ли се, с пронизително мяукане скачаше връз мен и забиваше нокти в дрехата ми – в такива мигове неистово ми се искаше да го убия на място, но винаги ме удържаше споменът за предишната вина, а също (не искам да го крия) страхът от тази твар.

Не, не беше боязънта от някаква конкретна опасност, но се затруднявам да определя чувството си с друга дума. Срамувам се да призная – дори тук, зад решетките – че чудовищният ужас, който вселяваше котаракът в мен, задълбочаваше спомена ми за онова непредставимо видение. Жена ми често споменаваше за бялото кръгче върху гърдите. Читателят вероятно помни, че в началото то бе твърде размазано, но бавно – толкова бавно, че моят разум дълго време въставаше срещу тази съвсем очевидна нелепост – то придоби своето окончателно очертание. Не мога без трепет да спомена какво точно изобразяваше то – точно заради това

изпитвах отвращение и страх и исках, ако мога, да се избавя от това проклето чудовище, да се избавя завинаги, защото очертанието изобразяваше нещо мерзко, нещо зловещо: ПРИМКА НА БЕСИЛО! – това кърваво и страшно оръдие на Ужаса и Злодейството, на Страданието и Пагубата.

Бях наистина най-нещастният сред смъртните. Презряната твар – подобно на онази, която затрих, без да ми мигне око, тази презряна твар причиняваше на мен – на човека, сътворен по образ и подобие Божие, толкова непоносими страдания! Ден и нощ аз не знаех що е благословен покой! Денем котаракът дори за секунда не се откъсваше от мен, нощем пък се събуждах от мъчителни видения и долавях горещия дъх на това същество до самото си лице, а неговата тежест – като кошмар върху собствената си плът.

Тези страдания прогониха и последните останки от добри чувства в мен. Обладавах ме само злобни мисли, най-черните и коварни мисли, които могат да се настанят в един мозък. Моята обичайна мрачност прерасна в ненавист към всичко живо и към целия човешки род; и от внезапните ми, чести и съвсем неукротими взривове на ярост най-много страдаше моята безропотна и смирена женица.

Веднъж, не помня вече защо, двамата с нея слязохме в мазето на старата къща, в която бедността ни принуди да живеем. Котката се моташе в краката ми по извитите стъпала, спънах се в нея и побеснях от ярост. Грабнах брадвата и забравил в гнева си презрения си страх, бях готов да я посека на място. Но жена ми ме хвана за ръката. В бяс, пред който бледнее бесът на самия Сатана, аз се извърнах и резцепих черепа ѝ.

Тя се строполи без стон.

Извършил това чудовищно убийство, съвсем хладнокръвно започнах да търся къде да скрия трупа. Не можех да го изнеса нито през деня, нито дори нощем, без риска съседите да ме видят. Какво ли не премислих. Първоначално исках да разчления тялото на дребни късове и да го изгоря в печката. После реших да го зароя в мазето. Обмислих дали да не го хвърля в кладенеца на двора или да го натъпча в кутия и да извикам носач да го изнесе. Накрая намерих, както ми се стори тогава, най-доброто решение: да го зазидам в стената, както някога са постъпвали средновековните монаси.

Мазето беше подходящо за тази цел. Скоро бяха правили ремонт и мазилката не бе засъхнала. Освен това една от стените имаше издатина, в която за украса бе изградено нещо като камина или огнище, но после

прикрито с тухли. Не се съмнявах, че лесно ще ги смъкна, ще вкарам трупа и след това ще замажа всичко толкова майсторски, че ще бъде незабележимо и за най-остроото око.

Не сбърках в сметките си. Взех лост, лесно измъкнах тухлите, поставих трупа изправен, облегнат на задната стена, и отново наредих тухлите. Успях скришом да намеря пясък и вар, забърках малко разтвор и старателно замазах новата стеничка. Проверих дали всичко е наред – до стената сякаш не бе се докосвала човешка ръка от години. Внимателно разчистих всичко наоколо и си рекох тържествуващо:

– Този път трудът ми не отиде напразно.

Подир това се захванах да диря онази твар, причинила ми толкова нещастия – този път бях твърдо решил да я убия. Ако котаракът бе паднал пред очите ми, съдбата му щеше да бъде решена, но явно напласен, беше изчезнал яко дим. Не може да се опише онова дълбоко блаженство в гърдите ми, когато се убедих, че гадното животно е изчезнало. Легнах и за пръв път спях дълбоко и спокойно; да, спях доволен, макар на душата ми да тегнеше бремето на престъпление.

Мина втори ден, трети, а моят мъчител го нямаше. Дишах свободно. Чудовището бе напуснало дома ми завинаги – какво щастие! Дори и не помислях да се разкайвам за стореното. Имаше кратък разпит, но не беше трудно да се оправдая. Дори направиха обиск, но разбира се, не намериха нищо.

На четвъртия ден полицаите нахлуха отново и извършиха старателен оглед. Бях сигурен, че тайникът не може да бъде намерен, макар че те надникнаха във всички ъгли и ъгълчета. Накрая за трети или четвърти път се спуснаха в мазето. Окото ми не трепна. Сърцето ми биеше спокойно, като при сън на светец. Полицаите си свършиха своето и се приготвиха да си тръгват. За да бъде злорадството ми пълно, жадувах да кажа макар и думичка в защита на своята невинност.

– Господа – казах накрая, когато те вече изкачваха стъпалата, – щастлив съм, че разсеях вашите подозрения. Желая ви здраве и малко повечко учтивост. Между другото, господа... това е една хубава сграда (в неистовото си желание да говоря непринудено не си давах сметка за думите), бих казал дори превъзходна. В градежа на стените – бързате ли, господа? – няма дори ей такава пукнатинка! – И тук, опивайки се от собственото си безразсъдство, започнах да чукам с бастуна си по стената, по същата онази стена, зад която бе вграден трупът на моята благоверна.

Господи, Боже мой, спаси ме и ме пази от ноктите на Сатаната!

Едва бях спрял да чукам, когато се чу гробовен глас... Викът, в началото глух и накъсан като детски плач, бързо премина в див, могъщ, протяжен вопъл, после прерасна в животински вой, в душераздиращо стениание, в някакъв чист ужас, примесен с ликуване, което можеше да идва само от ада, където вопият обречените на вечни страдания и където злобно тържествуват дяволите.

Няма смисъл да ви говоря какви безумни мисли се въртяха в главата ми. Вдървен от ужас, аз се метнах към отсрещната стена; за миг полицайте също замръзнаха неподвижно, сковани от ужас и изненада. Малко след това обаче десетина силни ръце започнаха да бият по стената и тя рухна. Трупът на жена ми, вече докоснат от развалата и облян в спечена кръв, отвори очи. На главата ѝ, зинала червена паст и приблискваща с единственото си око, стоеше гнусната твар, която коварно ме тласна към убийство, а сега с воя си ме обрече на смърт от ръцете на палача.

1843 г.

КРАЙ

© Агоп Мелконян, превод от английски

Edgar Allan Poe
The Black Cat, 1843

Източник: <http://sfbg.us>

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/1004>]